

Kezdetben volt a – kezdet

Fehér Kálmán 70. születésnapjára

1954 és 1956 között, de főleg a rákövetkező három-négy évben jelentkeztek az *Ifjúság*ban a Symposion-nemzedék tagjai, akik csakhamar hangadói lettek nemcsak a lap irodalmi rovatának, hanem a vajdasági magyar irodalomnak is. 1956 nyarán olvassuk az *Ifjúság* című lapban egy szerkesztőségi közleményben: „Amióta lapunk megjelenik, alig volt időszak, amikor ennyi sok fiatal tollforgató jelentkezett írásaival mint épp az utolsó hónapokban. Szerkesztőségünk örvendetesnek találja ezt a felélénkülést.”¹ E szárnybontogató fiatalok között volt akkortájt Fehér Kálmán is.

Bori Imre szerint 1954–55 a vajdasági magyar irodalomban „a nagy várakozások kora” volt, mert az irodalom fejlődése elmaradt a társadalmi fejlődés mögött.² Az írói mondanivaló tartalma még ugyan anekdotázó volt, de stílus szempontjából az írások már nagyvonalúbbak, szabadabbak, kifejezőbbek voltak.³ A lemaradás okát elsősorban a maradiságban és előítéletekben látta.⁴

Egy évvel később, 1956 márciusában, egy nagyobb interjúban Bori úgy értékelte, hogy „irodalmunknak nincsenek termékeny hétköznapijai, csak ünnepei”.⁵ Az irodalmi élet jellemzőjeként emelte ki az írók érdektelenségét és kényelmességét, amely jelentősen hozzájárul az irodalmi élet csendjéhez.⁶ Aggasztónak mondta, hogy 1950 óta kevés új, ígéretes név tűnt fel, s példaként említette Burány Nándort, Csere Györgyöt, Dési

¹ *Ifjúság*, 1956. júl. 6.

² Uo.

³ Uo.

⁴ Uo.

⁵ Uo.

⁶ Uo.

Ábelt, különösképpen pedig Fehér Kálmánt.⁷ Fehér Kálmánról (akit Bori a Symposion-nemzedék tagjai közül elsőként méltatott!) a többi között ezt írta: „Versei, bár magukon viselik a kezdők hibáit, mégis külön szint jelennek. Talán ő az első nálunk, aki nem Petőfi vagy Ady utánzója. Képszerűségében, hasonlataiban, általános szemléletében a modern költészet tulajdonából való tulajdonságokra emlékeztet. Csiszolatlanságából, verselésének bizonyos keménysége alól is biztató ígéretként villan ki arcéle.”⁸

1954 és 1956 között dinamikus, vitákkal teli években kezdtek feltűnni (a későbbi években pedig kibontakozni) annak az új, avantgárd írónemzedéknek a tagjai, akik a lap 1961. december 21-én induló Symposion mellékletében meghozzák majd az annyira óhajtott új hangot a vajdasági magyar irodalomban. A melléklet hetvennyolc megjelent számának⁹ mintegy hatvan munkatársa volt, akik szépirodalommal, kritikával vagy fordítással jelentkeztek. Közülük a Symposion első nemzedékének törzsgárdájához tartozott Bányai János, Bosnyák István, Brasnyó István, Domonkos István, Fehér Kálmán, Gerold László, Gion Nándor, Gobby Fehér Gyula, Ladik Katalin, Molnár Cs. Attila, Papp Miklós, Papp Tibor, Tolnai Ottó, Utasi Csaba, Végel László, Vetró Ferenc, Vlaovics József¹⁰ és Koncz István.

Ha időrendi sorrendbe vesszük az *Ifjúság*ban közölt írásait, akkor látjuk, hogy 1954-ben elsőként Koncz István¹¹, majd Bányai János¹² neve tűnt fel a lapban, 1955-ben Gerold László¹³ jelentkezett, 1956-ban Fehér Kálmán¹⁴, Tolnai Ottó¹⁵, Várady Tibor¹⁶ és Vlaovics József¹⁷, 1957-ben Ladik Katalin¹⁸, 1958-ban Molnár Cs. Attila¹⁹, Végel László²⁰, 1959-ben Utasi Csaba²¹, 1960-ban Vetró Ferenc²², 1961-ben Bosnyák István²³

⁷ Uo.

⁸ Uo.

⁹ Az utolsó szám 1964. szept. 24-én jelent meg a lapban.

¹⁰ Egyben a *Kontrapunkt* című kötet szerzői gárdája.

¹¹ *Ifjúság*, 1954. aug. 20.

¹² *Ifjúság*, 1954. dec. 3.

¹³ *Ifjúság*, 1955. dec. 17.

¹⁴ *Ifjúság*, 1956. márc. 10.

¹⁵ *Ifjúság*, 1956. márc. 31.

¹⁶ *Ifjúság*, 1956. jún. 2.

¹⁷ *Ifjúság*, 1956. nov. 3.

¹⁸ *Ifjúság*, 1957. aug. 9.

¹⁹ *Ifjúság*, 1958. febr. 20.

²⁰ *Ifjúság*, 1958. máj. 15.

²¹ *Ifjúság*, 1959. márc. 5.

²² *Ifjúság*, 1960. jan. 21.

²³ *Ifjúság*, 1961. jan. 12.

és Domonkos István²⁴, a többiek pedig csak 1961. december 21-étől, a Symposion-melléklet első számának megjelenésétől kezdődően.

Fehér Kálmán neve 1956 tavaszán bukkan fel először az Ifjúságban, amelyben két versét közölte (*Együtt; Lépcső*).²⁵ Hangja kezdettől fogva új, eredeti volt:

„Együtt

*Egy város volt a folyóban
ahol átjöttem,
egy fölborult város fölött folyt lassan,
amíg mi csikot hasítottunk
a hátába –
csak két arasznyit.*

*És sok vér folyt belőle:
egész testnyi.
Később a széllel hegedt össze
s utánunk küldte cseppjeit.
Csónakot a partra lökte ki:
otthon voltunk.”²⁶*

Első két versét követően már folyamatosan közölte lírai alkotásait²⁷, és lírája 1956 májusában Major Nándort már arra ragadtatta, hogy megállapítsa: „Olyan hangon szólalt meg, amilyenén előtte még tájunkon senki. [...] Eredeti meglátással, meggyőzően, néha szinte meghökkentően tudja formába önteni gondolatait, érzéseit.”²⁸

Az *Ifjúság* egyébként 1956 májusában teret adott Major Nándor fontos programcikkének is, amely sikraszállt az irodalmi modernizmusért, és védelembe vette a fiatal írók „érthetetlen” irodalmi alkotásait.²⁹ Major cikkével meg akarta törni azt a közönyt és azt az ellenállást, amelyet a közvélemény a fiatalok modern irodalmi megnyilvánulásaival szemben

²⁴ *Ifjúság*, 1961. máj. 25.

²⁵ *Ifjúság*, 1956. márc. 10.

²⁶ Uo.

²⁷ *Ifjúság*, 1956. márc. 24., máj. 1., máj. 12., jún. 9., nov. 29., 1957. márc. 30., ápr. 29., máj. 18., nov. 20., 1959. szept. 24., 1960. okt. 6., nov. 10., 1961. jan. 12., ápr. 6. stb.

²⁸ *Ifjúság*, 1956. máj. 12.

²⁹ *Ifjúság*, 1956. máj. 19.

tanúsított.³⁰ Kiállt amellet, hogy „a tartalom megköveteli formáját, és emiatt bajos az úgynevezett »közérthetőség«-nek engedményeket tenni”, hiszen „egy-egy írónak, költőnek megvan a sajátos látásmódja, ábrázolásmódja, mely különösen bizonyos társadalmi valóság hiteles ábrázolására teszi alkalmassá őt.”³¹ [...] „Lehet színvonalas az is, ami közérthető, de az is, aminek megértésére erőfeszítéseket kell tenni. [...] Mi nem gombolkozhatunk be új és korszerű törekvések előtt csak azért, mert az pillanatnyilag esetleg nem közérthető, hanem ellenkezőleg, szorgalmazzuk a korszerű törekvéseket, és minden erőnkkel azon kell lennünk, hogy azt minél szélesebb tömegek megértsék és támogassák. [...]”

1958 októberében az Ifjúsági Tribün keretében tevékenykedő Szép Szó irodalmi szerkesztősége (Burány Nándor főszerkesztő, valamint Juhász Géza, Sárosi Károly, Bada István, Bauer Irén és Kiss István), amelyet „magyar ifjúsági tribün”-ként is ismertek, s amely „sok száz noviszádi fiatal” vonzott³², kéthetente (keddenként) mutatta be előadásait a József Attila Kultúrkörben, és 1958 őszén nem kevesebb mint 20 előadást tervezett be.³³ Közülük az egyik emlékezetesebb a tizennyolc éves, fiatal, vajdasági magyar költők bemutatkozása volt, melynek során Báti Zsuzsa, Varga Géza, Fehér Kálmán, Deák Ferenc, Dóró Sándor, Végh Lajos, Rajta Margit, Faddy Ferenc, Virág Gábor és Koncz István lépett közönség elé.³⁴

Nos, valahogyan így indult Fehér Kálmánnak és nemzedéktársainak irodalmi pályafutása, amely később termékenyen kilombosodott, s örvendetesen ma sem ért véget.

A „cifra világ vándora” hetvenévesen is ír, alkot.

³⁰ Uo.

³¹ Uo.

³² *Ifjúság*, 1959. febr. 26.

³³ *Ifjúság*, 1958. okt. 9.

³⁴ *Ifjúság*, 1958. nov. 20.